

ไตรสิกขาในสามัญญผลสูตร: ในฐานะเป็นพุทธนวัตกรรมการสื่อสาร เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

THE COMMUNICATION ABOUT THE TRI-SIKKHA IN SĀMAÑÑAPHALA-SUTTA THROUGH THE APPLICATION FOR SELF-LEARNING.

¹พระสมุห์ประเสริฐชัย ธมฺมธีโร (แซ่อึ้ง), ผศ. ดร.บุญเลิศ โอธสุ

¹Phra Samuh Prasertchai Dhammathiro (Saeng-Ung)), Asst. Prof. Dr. Boonlert Oadsu

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding Author's kprasertchai@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาเนื้อหาเรื่องไตรสิกขาในสามัญญผลสูตรเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) เพื่อนำเสนอไตรสิกขาในสามัญญผลสูตร: ในฐานะเป็นพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นบทความที่ได้ศึกษาเชิงคุณภาพ เน้นการศึกษาเอกสาร โดยเก็บข้อมูลจากพระไตรปิฎก ตำรา หนังสือ งานวิจัยและเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า

1. เนื้อหาเรื่องไตรสิกขาในสามัญญผลสูตร เป็นพุทธนวัตกรรมการสื่อสารที่สามารถศึกษาผ่านแอปพลิเคชัน เป็นแนวทางใหม่ที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมดุลและครบถ้วนตามหลักพระพุทธศาสนา เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการกระจายองค์ความรู้และปลูกฝังหลักธรรมให้กับเยาวชนในยุคดิจิทัล การนำไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ผ่านสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงสาระสำคัญของพุทธศาสนาได้ง่ายขึ้น และเกิดประโยชน์สูงสุดในชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นเป็นหลัก ผู้เรียนสามารถวางแผน จัดกระบวนการเรียนรู้ และกำหนดแนวทางการศึกษาของตนเองให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ต้องการ

เป็นการแสวงหาความรู้ที่ทำให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ มีความกระหายใคร่รู้ และสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตโดยไม่ต้องมีใครมาบังคับ

2. ไตรสิกขาในสามัญญผลสูตร: ในฐานะเป็นพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถพัฒนาแอปพลิเคชันที่สื่อสารหลักไตรสิกขาได้อย่างถูกต้องและน่าสนใจเป็นความท้าทายที่ต้องอาศัย ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมและการออกแบบสื่อที่ดี การสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเข้ามาเรียนรู้และปฏิบัติ ธรรมตามหลักไตรสิกขาเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการออกแบบแอปพลิเคชัน

คำสำคัญ : ไตรสิกขา; พุทธนวัตกรรมการสื่อสาร; การเรียนรู้ด้วยตนเอง; แอปพลิเคชันธรรมะ.

Abstract

This article has two objectives: 1) to study the content of the Threefold Training in the Samaññaphala Sutta for self-learning and 2) to present the communication of the Threefold Training in the Samaññaphala Sutta through an application for self-learning. This is a qualitative research focusing on documentary study, collecting data from the Tipitaka, textbooks, books, research papers, and other related documents, analyzing content data and presenting descriptive analytical data.

The research findings are as follows:

1. The content of the Threefold Training in the Samaññaphala Sutta is a Buddhist communication innovation that can be studied through applications, offering a new approach that can help learners develop a balanced and comprehensive quality of life in accordance with Buddhist principles. Technology plays an important role in disseminating knowledge and instilling Buddhist principles in youth in the digital age. Applying the Threefold Training through modern learning media helps learners access the essence of Buddhism more easily and gain maximum benefits in daily life. Self-learning is a process where learners continuously seek knowledge by themselves without primarily relying on others. Learners can plan, organize the learning process, and determine their own educational approaches in line with their goals. This is a pursuit of knowledge that enables individuals to live quality lives in society, maintain a thirst for knowledge, and learn throughout life without compulsion.

2. The Threefold Training in the Samaññaphala Sutta as a Buddhist communication innovation for self-directed learning can develop applications that communicate the principles of the Threefold Training is a challenge that requires knowledge and understanding of Buddhist principles and good media design. Creating motivation for learners to learn and practice according to the Threefold Training principles is a key consideration in application design.

Keywords : Threefold Training; Buddhist innovation in communication; Self-Learning; Dhamma Application.

บทนำ

ปัจจุบันการ การเคลื่อนไหวของสิ่งมีชีวิตเกี่ยวข้องกับการสื่อสาร เพราะการสื่อสารนั้นเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันในสังคมของมนุษย์ในทุก ๆ ระดับ ไม่มีใครอยู่ได้โดยปราศจากการสื่อสาร ยิ่งไปกว่านั้นปัจจุบันระบบการสื่อสารมีความเจริญก้าวหน้าไปมาก เหตุการณ์เรื่องราวต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตและความรู้ต่าง ๆ รอบโลกเราสามารถศึกษาเรียนรู้ได้อย่างง่ายดายผ่านเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยโดยใช้เทคโนโลยี (Social Media) เรียนรู้ สื่อสารกันในสังคมปัจจุบัน ได้อย่างถูกต้องถูกเวลา อย่างเหมาะสม และทันต่อเหตุการณ์ด้วยสารหรือข้อมูลที่ถูกต้อง เป็นจริง ครบถ้วน และมีประโยชน์ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้น การสื่อสารจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญเป็นปัจจัยความสำเร็จในทุก ๆ กิจกรรมของการดำเนินชีวิต

วิธีการสื่อสารของพระพุทธเจ้าว่าโดยสรุปพบว่ามีอยู่ 2 รูปแบบ คือ แบบที่หนึ่งเรียกว่า “ธรรมาธิษฐาน” การสื่อสารโดยเน้นที่ตัวสารหรือธรรมเป็นสำคัญ วิธีนี้จะเหมาะกับผู้รับสารกลุ่มอุคฆฏิตัญญู หรือธรรมปมาณิกา หรือว่าในปัจจุบันอาจเรียกว่ากลุ่มนักวิชาการผู้ที่ศึกษาเล่าเรียนมามากเป็นพหูสูตร มีข้อมูลเยอะ และแบบที่สองเรียกว่า “บุคลาธิษฐาน” เป็นรูปแบบวิธีการสื่อสารพุทธธรรมที่เน้นผู้รับเป็นสำคัญ ผู้สื่อต้องรู้จักผู้รับเป็นอย่างดีสามารถสื่อสารได้ตรงกับจริตผู้รับ สื่อสารสิ่งที่ผู้รับคุ้นเคยได้ฟังแล้วก็สามารถเข้าใจได้โดยง่ายคิดเชื่อมโยงกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้ทันที เป็นวิธีการสื่อสารที่ผู้เขียนเห็นว่าเหมาะกับผู้รับทุกกลุ่มทุกประเภท แต่เป็นวิธีการที่ผู้สื่อสารต้องเตรียมพร้อมมากเพราะต้องวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายให้ออกบอกรู้ถูกว่ากลุ่มเป้าหมายคือผู้รับสารนั้นมีพื้นความรู้ ระบบสังคมวัฒนธรรม ทักษะคิด รวมถึงทักษะการสื่อสารเป็นอย่างไร แต่อย่างไรก็ตามพระพุทธศาสนาได้วางหลักการวิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพไว้ 5 ประการ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) คือ 1) สื่อสารพุทธธรรมไปตามลำดับไม่ตัดลัดให้

สับสน หรือขาดความ 2) สื่อสารชี้แจงยกเหตุผลมาแสดงให้ผู้รับสารเข้าใจ 3) สื่อสารสั่งสอนด้วยเมตตา ตั้งจิตปรารถนาให้เป็นประโยชน์แก่ผู้รับสาร 4) ไม่สื่อสารพุทธธรรมเพราะเห็นแก่ลาภ 5) ไม่สื่อสารพุทธธรรมกระทบตนและผู้อื่น คือ ไม่ยกตน ไม่เลียดสีข่มขู่ผู้อื่น และนอกจากนี้ยังมีอีก วิธีที่เป็นแบบแผนของการสื่อสารของพระพุทธเจ้า 4 ประการมีคำเรียกสั้น ๆ ว่า แจ่มแจ้ง ชูใจ แกล้วกล้า ร่าเริง เป็นพุทธลีลาการสื่อสาร 4 ส. คือ 1) สันติสนา อธิบายให้เห็นชัดเจนเหมือนจูงมือไปดูให้เห็นกับตา 2) สมาทปนา ชักจูงใจให้เห็นจริงด้วยการชวนให้คล้อยตามจนต้องยอมรับและนำไปใช้ 3) สมุตเตสนา เร้าใจให้แกล้วกล้า บังเกิดกำลังใจ ปลุกใจให้มีอุตสาหะแข็งขัน มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จ 4) สัมปหังสนา ชโลมใจให้เข้มแข็ง ร่าเริง เบิกบาน ไม่เบื่อและเปื่อยมด้วยความหวัง

การสื่อสารนั้นนับเป็นเครื่องมือสำคัญในกระบวนการพัฒนามนุษย์ พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญมากกับการพัฒนามนุษย์เห็นได้จากพุทธพจน์ว่า ทนฺโต เสฏฺโฐ มนุสฺเสสุ โยติวากยณฺติติกุขติ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) ในหมุมมนุษย์ คนที่อดกลั้นถ้อยคำล่วงเกินได้ ชื่อว่าเป็นผู้ฝึกตนได้แล้ว เป็นผู้ประเสริฐที่สุด (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) พระพุทธเจ้าเองทำหน้าที่ในฐานะเป็นพระศาสดา พระองค์ทำการสื่อสารหลักการดำเนินชีวิตที่ดีที่พระองค์ทรงค้นพบ ผ่านมาแล้วกว่า 2,600 ปี ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้พระองค์ประสบความสำเร็จในการทำให้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาดำรงมั่นคงราบจนปัจจุบันก็คือการสื่อสารที่ทรงประสิทธิภาพมาก

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงวิธีที่จะช่วยให้เกิดปัญญาด้วยการฝึกอบรมจิตใจเพื่อให้เกิดปัญญา ปัญญาที่ว่านี้อยู่ในพระสัทธรรมที่พระพุทธองค์ทรงนำมาเปิดเผยแผ่ตรัสสอน แสดงแก่เวไนยสัตว์ทั้งหลาย ปัญญาเป็นเครื่องช่วยให้พ้นจากความทุกข์ ปัญญาเป็นเครื่องช่วยให้ไม่ต้องกลับมาเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏอันหาที่สุดมิได้ นี่คือจุดหมายปลายทางสำหรับทุกคน คือ พระนิพพาน เครื่องช่วยนำทางไปสู่การบรรลุนิพพานได้นั้นก็คือการศึกษาการศึกษาจึงเป็นกระบวนการในการพัฒนาปัญญาของมนุษย์ในพระพุทธศาสนา เรียกว่า ศึกษา

ศึกษา หรือ ศึกษา หมายถึง ปฏิปทา หรือข้อปฏิบัติ หรือกระบวนการที่พัฒนามนุษย์มี 3 อย่าง ได้แก่ สิลศึกษา (ศึกษาเรื่องศีล) จิตตศึกษา (ศึกษาเรื่องจิต) และปัญญาศึกษา (ศึกษาเรื่องปัญญา) (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) หรือเรียกว่า ไตรศึกษา เรียกสั้น ๆ ว่า ศีล สมาธิ และปัญญาไตรศึกษานี้จึงเป็นกระบวนการพัฒนาทั้งทางด้านกาย ใจ และสติปัญญาของมนุษย์อย่างครบถ้วน ความดีและความประเสริฐของมนุษย์ขึ้นอยู่กับที่การเรียนรู้ การฝึกฝนอบรม และพัฒนาดิน

การศึกษาเป็นสาระของการปฏิบัติทั้งหมดในพระพุทธศาสนาและการปฏิบัตินั้นท่านเรียกว่า สิกขา อันได้แก่ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นระบบการปฏิบัติธรรมที่ครบถ้วนสมบูรณ์มีขอบเขตครอบคลุมมรรคทั้งหมด และเป็นการนำเอาเนื้อหาของมรรคไปใช้อย่างหมดล้นจบบริบูรณ์ จึงเป็นหมวดธรรมมาตรฐานสำหรับแสดงหลักการปฏิบัติธรรมและมักใช้เป็นแม่บทในการบรรยายวิธีปฏิบัติธรรม (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2015)

คำว่า ไตรสิกขา หรือ สิกขา 3 แปลว่า ข้อที่จะต้องศึกษา ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักการสำหรับศึกษาคือ ฝึกหัด อบรมกาย วาจา จิตใจและปัญญาให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน (Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto), 1999) และมีความหมายคล้ายคำว่า “ภาวนา” ซึ่งแปลว่า การทำให้เกิด การทำให้มีให้เป็น การทำให้เจริญ การเพิ่มพูนการอบรม หรือฝึกอบรม (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) ซึ่งหากนำหลักไตรสิกขาเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้จึงถือว่า เป็นนวัตกรรมด้านวิธีการที่นำของเก่าที่เคยใช้แล้วในอดีตมาปรับปรุงใหม่ให้ดีขึ้น เพื่อใช้พัฒนาคุณภาพของการจัดการเรียนรู้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวพระพุทธศาสนาที่ถือว่าเป็นนวัตกรรมการศึกษานั้นต้องเป็นกระบวนการที่เกิดจากการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องและให้มากขึ้นในตัวมนุษย์เองด้วยการลงมือปฏิบัติจนให้เห็นคุณค่าและความสำคัญ และมีความเลื่อมใสศรัทธาในการที่จะประพฤติตามคำสอนนั้นแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้จนเกิดปัญญาเช่นนี้ ผู้เรียนหรือ ผู้รับการฝึกฝนอบรมจะต้องเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นผู้สร้างปัญญาให้เกิดแก่ตน ต้องเป็นผู้มีส่วนร่วม เป็นผู้ได้ลงมือกระทำเอง และปฏิบัติเองให้มากที่สุด เพราะเน้นระบบการศึกษาที่ทำให้มนุษย์มีพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีบูรณาการ และให้มนุษย์เป็นองค์รวมที่พัฒนาอย่างมีคุณภาพ มีระเบียบในการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเกื้อกูล พัฒนาจิตใจมีคุณธรรมมีสภาพจิตใจที่สงบสุข และพัฒนาองค์ความรู้ให้ถึงสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง มีเป้าหมายสุดท้ายคือคุณภาพชีวิตที่ดีมีคุณค่าทั้งต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม และยังเป็นชีวิตที่อุดมด้วย ศีล สมาธิ และปัญญาอย่างแท้จริง (Witthaya Thongdee, 2012) ซึ่งเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนในทางพระพุทธศาสนานั้นมีอยู่ 3 ประการ คือ 1) มีพฤติกรรมดี (ศีล) 2) มีจิตใจดีหรือมีคุณธรรม (สมาธิ) 3) มีปัญญาดี (ปัญญา) นี่คือหลักของไตรสิกขานั้นเอง

แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ เข้ามามีบทบาทในการเรียนการสอน อีกทั้งรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการใช้สื่อสมัยใหม่ (New Media) ในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้สามารถใช้ประโยชน์และสร้างคุณค่าทางการเรียนรู้ได้มาก เนื่องจากเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายผ่านทางโทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟนบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์แอปพลิเคชันเป็นซอฟต์แวร์ประเภทหนึ่งช่วยให้เราสามารถกระทำบางอย่าง

ได้ตามความต้องการ แอปพลิเคชันที่ทำงานบนเครื่องมืออุปกรณ์พกพา เรียกว่า โมบายแอปพลิเคชัน (Mobile Applications) อาจเป็นโปรแกรม เกม รูปแบบคำสั่ง หรือสิ่งอำนวยความสะดวกบนสมาร์ทโฟน ทำให้มีการพัฒนาแอปพลิเคชันต่างๆ มากขึ้นเพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ ซึ่งปัจจุบันแอปพลิเคชันบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ มีให้เลือกใช้และดาวน์โหลดกันอย่างมากมาย ผู้ใช้สามารถดาวน์โหลดและติดตั้งลงในสมาร์ทโฟนได้ง่าย ซึ่งการใช้งานครั้งต่อไปผู้ใช้สามารถศึกษาเนื้อหาได้เลยโดยไม่ต้องทำการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต การนำเอาเทคโนโลยีมาใช้อย่างเหมาะสมนั้น ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น (Chayatee Ngaorangsee, 2017)

ปัจจุบันแอปพลิเคชันเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคอนเทนต์หรือเนื้อหาไปสู่ผู้ใช้งานผ่านโซเชียลมีเดีย เป็นโปรแกรมที่ทำงานบนสมาร์ทโฟน อาจเป็นโปรแกรมที่เป็นเกมส์ รูปแบบคำสั่งหรือ สิ่งอำนวยความสะดวกบนสมาร์ทโฟน ทำให้มีการพัฒนาแอปพลิเคชันต่างๆ มากขึ้นเพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้งาน นอกจากนี้ยังสามารถปรับและ ออกแบบแอปพลิเคชันได้อย่างอิสระให้เหมาะสมกับการใช้งานมากยิ่งขึ้น จึงเหมาะสำหรับนำมาประยุกต์ใช้งาน ด้านการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Damrongrit Chantra, 2020) แอปพลิเคชันบนสมาร์ทโฟนมีให้เลือกใช้และดาวน์โหลดกันอย่างมากมาย ผู้ใช้ สามารถดาวน์โหลดและติดตั้งลงในเครื่อง เป็นการขยายขอบเขตการเรียนรู้ ออกไปอย่างกว้างขวาง ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น สมาร์ทโฟนจึงเข้าถึงได้อย่างง่ายดาย และเข้าไปถึงกลุ่มคนทุกเพศทุกวัยไม่ว่าจะอยู่ในชนบท ห่างไกล แค่นั้นก็ ตาม สมาร์ทโฟนจึงกลายเป็นช่องทางใหม่ที่เปลี่ยนรูปแบบ และกระจายความรู้ให้สามารถเข้าถึงได้ทันทีทุกที่ทุกเวลา (Phattharamat Chanthet and Sakkachai Tangwanwit, 2020)

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยได้สนใจการสื่อสารเรื่องไตรสิกขาผ่านแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เนื่องจากแอปพลิเคชันเป็นสื่อการสอนที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์ปัจจุบัน มีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นสื่อที่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับผู้ได้เข้ามาศึกษา อีกทั้งยังช่วยปลูกฝังเยาวชนให้เข้าใจในหลักธรรมไตรสิกขา 3 ในสามัญญผลสูตรในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิด สำหรับศึกษาคือฝึกหัด อบรมกาย วาจา จิตใจและปัญญาให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุด คือ พระนิพพานและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะส่งผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษายกระดับจิตใจให้สูงขึ้นสามารถนำความรู้หรือสิ่งที่ปลูกฝังไปใช้ในการดำเนินชีวิตให้เกิดประโยชน์สูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเนื้อหาเรื่องไตรสิกขาในสามัญญผลสูตรเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง
2. เพื่อนำเสนอการสื่อสารเรื่องไตรสิกขาในสามัญญผลสูตรผ่านแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎกทั้งฉบับภาษาบาลีและภาษาไทย โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสามัญญผลสูตรและหลักไตรสิกขา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตามหลักคำสอนดั้งเดิมในพระพุทธศาสนา ข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมินี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษาหลักไตรสิกขาอย่างลึกซึ้ง

ขั้นตอนที่ 2 การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ผู้วิจัยศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิต่างๆ ได้แก่ วรรณคดี ฎีกา งานวิจัย ตำรา บทความ และเอกสารวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับไตรสิกขา สามัญญผลสูตร การเรียนรู้ด้วยตนเอง แอปพลิเคชันเพื่อการศึกษา และการสื่อสารหลักธรรมในยุคดิจิทัล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสารชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) มีการจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ทัศนคติและสังเคราะห์ข้อมูล โดยมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ในด้านข้อมูลและแหล่งข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4 หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้สรุปข้อค้นพบและนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาเรื่องไตรสิกขาในสามัญญผลสูตรเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และแนวทางการสื่อสารเรื่องไตรสิกขาในสามัญญผลสูตรผ่านแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างครบถ้วน และได้ผลการวิจัยที่มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และเป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้หลักไตรสิกขาด้วยตนเองต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า

1. ไตรสิกขาในสามัญญผลสูตร ประกอบด้วยหลักการศึกษา 3 ด้าน คือ อริสัสสิกขา อริจิตตสิกขา และอริปัญญาสิกขา ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน โดยสามัญญผลสูตรได้อธิบายถึงหลักธรรมที่สร้างความเป็นสมณะ ๑๐ อย่าง ที่ครอบคลุมหลักไตรสิกขา

2. องค์ประกอบของไตรสิกขาในสามัญญผลสูตร ได้แก่

- 1) อริสัสสิกขา (ศีล) คือ การฝึกอบรมพฤติกรรมทางกายและวาจาให้อยู่ในศีลธรรม
- 2) อริจิตตสิกขา (สมาธิ) คือ การฝึกจิตให้ตั้งมั่นและสงบ โดยอาศัยสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน
- 3) อริปัญญาสิกขา (ปัญญา) คือ การพัฒนาปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งและเข้าใจธรรมะอย่างลึกซึ้ง

3. การศึกษาเรื่องไตรสิกขาผ่านสามัญญผลสูตรเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นแนวทางที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมดุลและครบถ้วนตามหลักพระพุทธศาสนา โดยการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง สามารถวางแผน จัดกระบวนการเรียนรู้ และกำหนดแนวทางการศึกษาของตนเองให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ต้องการ

4. สามัญญผลสูตรแสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาเป็นกระบวนการพัฒนาทั้งทางด้านกาย ใจ และสติปัญญาของมนุษย์อย่างครบถ้วน เปรียบเสมือนเครื่องช่วยนำทางไปสู่จุดหมายสูงสุดคือพระนิพพาน

5. ความสำคัญของไตรสิกขาในสามัญญผลสูตรคือการเป็นแนวทางการศึกษาและพัฒนาตนเองที่พระพุทธองค์ทรงสอน โดยมีสาระสำคัญคือ การกำจัดกิเลส ช่วยขจัดภวตณหา นำไปสู่ความหลุดพ้น และเป็นแก่นแท้ของพระธรรมวินัย ผู้ที่ปฏิบัติตามไตรสิกขาอย่างสมบูรณ์สามารถบรรลุโสดาปัตติผลและขั้นอื่นๆ จนถึงนิพพาน

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาแอปพลิเคชันที่สื่อสารหลักไตรสิกขาต้องอาศัยความรู้ในหลักธรรมควบคู่กับการออกแบบสื่อที่ดี โดยต้องสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาดังนี้

1. การวิเคราะห์ SWOT

- 1) จุดแข็ง เนื้อหาเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาจิตใจและปัญญา เข้าถึงง่ายผ่านสมาร์ทโฟนทุกที่ทุกเวลา
สื่อสารได้หลากหลายรูปแบบและเข้าถึงได้ทุกเพศทุกวัย
- 2) จุดอ่อน ขาดปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับผู้สอน ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีซึ่งเป็นข้อจำกัดสำหรับบางกลุ่มอาจขาด
แรงจูงใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 3) โอกาส ความต้องการเรียนรู้หลักธรรมที่เพิ่มขึ้น การเข้าถึงเทคโนโลยีที่ง่ายและมีค่าใช้จ่ายถูกลง
สามารถร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและศาสนาเพื่อส่งเสริมการใช้งาน
- 4) อุปสรรค การแข่งขันสูงในตลาดแอปพลิเคชัน ความเชื่อมั่นในเนื้อหาหากไม่ได้รับการรับรองจากแหล่งที่
น่าเชื่อถือการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว

2. การวิเคราะห์การสื่อสารตามโมเดล SMCR

- 1) ผู้ส่งสาร (Source) คัมภีร์พระไตรปิฎกเป็นแหล่งข้อมูลหลัก ผู้พัฒนาแอปพลิเคชันเป็นผู้รวบรวมและนำเสนอ
เนื้อหา
- 2) เนื้อหา (Message) หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) จากสามัญญผลสูตร ตัวอย่างการประยุกต์ใช้และวิธี
ฝึกปฏิบัติในชีวิตประจำวัน
- 3) ช่องทาง (Channel) แอปพลิเคชันบนสมาร์ทโฟนที่นำเสนอเนื้อหาหลากหลายรูปแบบ ข้อความ
ภาพประกอบ เสียง วิดีโอ และสื่อปฏิสัมพันธ์
- 4) ผู้รับสาร (Receiver) ผู้สนใจศึกษาหลักธรรมและพัฒนาตนเองตามหลักไตรสิกขา ผู้ที่ต้องการเรียนรู้ผ่าน
เทคโนโลยีสมัยใหม่

3. แนวทางการพัฒนา พัฒนาเนื้อหาที่ถูกต้องและน่าสนใจโดยได้รับการรับรองจากผู้เชี่ยวชาญสร้าง
ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้งานผ่านชุมชนออนไลน์และฟีดแบ็กตอบออกแบบอินเทอร์เฟซที่ใช้งานง่ายและ
เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทุกระดับสร้างความร่วมมือกับสถาบันทางศาสนาเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ

การศึกษาไตรสิกขาผ่านแอปพลิเคชันเป็นแนวทางใหม่ในการช่วยผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลัก
พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล ทำให้หลักธรรมเข้าถึงได้ง่ายและสอดคล้องกับวิถีชีวิตสมัยใหม่

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่อง "การสื่อสารเรื่องไตรสิกขาในสามัญญผลสูตรผ่านแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง" ได้องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญดังนี้

1. การบูรณาการไตรสิกขาในยุคดิจิทัล

การผสมผสานหลักไตรสิกขาจากสามัญญผลสูตรกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ สร้างมิติใหม่ในการเผยแผ่หลักธรรมที่สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนสาระสำคัญของหลักธรรม แต่ช่วยให้เข้าถึงผู้คนได้กว้างขวางขึ้น

2. รูปแบบการสื่อสารหลักไตรสิกขาแบบหลายระดับการแบ่งเนื้อหาเป็น 3 ระดับความลึกซึ้ง:

- 1) ระดับพื้นฐาน: นำเสนอผ่านภาพกราฟิกและเสียงบรรยายสั้น
- 2) ระดับกลาง: การประยุกต์ใช้ผ่านกรณีศึกษาและสถานการณ์จำลอง
- 3) ระดับลึก: การวิเคราะห์เชิงลึกสำหรับผู้สนใจระดับอภิธรรม

3. โมเดล DTEL (Digital Threefold Education Learning) โมเดลการสื่อสารไตรสิกขาแบบใหม่ที่ประกอบด้วย:

- 1) Discovery: การเข้าถึงหลักไตรสิกขาผ่านสื่อดิจิทัลที่น่าสนใจ
- 2) Transformation: การแปลงหลักธรรมให้เป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม
- 3) Engagement: การสร้างความผูกพันผ่านกิจกรรมปฏิสัมพันธ์
- 4) Life Application: การประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงพร้อมระบบติดตามความก้าวหน้า

4. องค์ประกอบสำคัญของแอปพลิเคชันธรรมะที่มีประสิทธิภาพ

- 1) ความถูกต้องของเนื้อหา: อ้างอิงจากพระไตรปิฎกและผู้เชี่ยวชาญ
- 2) การออกแบบที่เน้นผู้ใช้: ตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย
- 3) ระบบสร้างแรงจูงใจ: กระตุ้นให้ศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- 4) องค์ประกอบปฏิสัมพันธ์: สร้างการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

5) การประเมินผลการเรียนรู้: วัดความเข้าใจและการนำไปปฏิบัติ

5. การเรียนรู้ไตรสิกขาแบบรายบุคคล

การใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์วิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ พื้นฐานความรู้ และความสนใจของผู้เรียน เพื่อนำเสนอเนื้อหาและกิจกรรมที่เหมาะสมเฉพาะบุคคล ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และการนำไปปฏิบัติจริง

องค์ความรู้เหล่านี้เชื่อมโยงพุทธศาสนากับเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ เป็นประโยชน์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล และเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ธรรมะในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ไตรสิกขาในสามัญญผลสูตรเป็นหลักการศึกษาค้นคว้า 3 ด้าน ได้แก่ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา ซึ่งเป็นระบบการพัฒนามนุษย์อย่างองค์รวม สอดคล้องกับการพัฒนาตนเองในยุคปัจจุบัน องค์ประกอบทั้งสามด้านมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน โดยศีลเป็นพื้นฐานให้เกิดสมาธิ และสมาธิเป็นพื้นฐานให้เกิดปัญญา ในขณะเดียวกัน ปัญญาที่เกิดขึ้นก็จะส่งเสริมให้ศีลและสมาธิมั่นคงยิ่งขึ้น

การศึกษาด้านไตรสิกขานี้ผ่านสามัญญผลสูตรด้วยตนเองสามารถช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมดุล ซึ่งตอบสนองต่อรูปแบบการเรียนรู้สมัยใหม่ที่เน้นการกำหนดเป้าหมายและวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับหลักการของไตรสิกขาที่มุ่งเน้นการฝึกฝนและพัฒนาตนเอง

ความสำคัญของไตรสิกขาในสามัญญผลสูตรแสดงให้เห็นว่าหลักธรรมนี้ไม่ใช่เพียงทฤษฎี แต่เป็นแนวทางปฏิบัติที่มีเป้าหมายชัดเจนคือการบรรลุนิพพาน ซึ่งผู้ที่ปฏิบัติตามอย่างจริงจังจะได้รับผลตามลำดับขั้น ตั้งแต่การมีศีลที่บริสุทธิ์ จิตใจที่สงบ จนถึงการเกิดปัญญาเห็นแจ้ง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อสื่อสารหลักไตรสิกขาต้องบูรณาการความรู้ด้านหลักธรรมกับการออกแบบสื่อดิจิทัล ซึ่งมีความสอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของคนยุคใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน ความท้าทายคือการรักษาความถูกต้องของหลักธรรมขณะนำเสนอในรูปแบบที่ทันสมัยและน่าสนใจ

จากการวิเคราะห์ SWOT จะเห็นว่าแอปพลิเคชันมีจุดแข็งในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้กว้างและนำเสนอเนื้อหาได้หลากหลายรูปแบบ แต่มีข้อจำกัดด้านการขาดปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับผู้สอนและการพึ่งพา

เทคโนโลยี ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้ใช้บางกลุ่ม การออกแบบจึงควรเน้นความเป็นมิตรกับผู้ใช้และอาจเพิ่มช่องทางติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญ

โอกาสที่สำคัญคือความต้องการเรียนรู้หลักธรรมที่เพิ่มขึ้นและการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ง่ายขึ้น สอดคล้องกับกระแสความสนใจในการพัฒนาจิตใจในสังคมปัจจุบัน ขณะที่อุปสรรคหลักคือการแข่งขันในตลาดแอปพลิเคชันและความน่าเชื่อถือของเนื้อหา

การวิเคราะห์ SMCR แสดงให้เห็นว่าประสิทธิภาพการสื่อสารขึ้นอยู่กับความสอดคล้องระหว่างผู้ส่งสาร (คัมภีร์และผู้พัฒนาแอป) เนื้อหา (หลักไตรสิกขาและการประยุกต์ใช้) ช่องทาง (แอปพลิเคชันและรูปแบบสื่อ) และผู้รับสาร (ผู้สนใจศึกษาธรรมะ)

แนวทางการพัฒนาที่สำคัญประกอบด้วยการสร้างเนื้อหาที่ถูกต้องและน่าสนใจ การเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้ และการออกแบบอินเทอร์เฟซที่ใช้งานง่าย รวมถึงการสร้างความร่วมมือกับสถาบันทางศาสนาเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ ซึ่งจะช่วยให้แอปพลิเคชันตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยสรุป การสื่อสารไตรสิกขาผ่านแอปพลิเคชันเป็นแนวทางที่มีประโยชน์ในการเผยแผ่หลักธรรมในยุคดิจิทัล โดยต้องคำนึงถึงความถูกต้องของเนื้อหา การออกแบบที่เหมาะสม และการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนนำไปปฏิบัติจริง

บทสรุป

การวิจัยเรื่อง "การสื่อสารเรื่องไตรสิกขาในสามัญญผลสูตรผ่านแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหาเรื่องไตรสิกขาในสามัญญผลสูตรและนำเสนอการสื่อสารผ่านแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการศึกษาเอกสาร

ผลการวิจัยพบว่า ไตรสิกขาในสามัญญผลสูตรประกอบด้วย อริสัจสี่ อริจิตตสิกขา และอริปัญญาลสิกขา ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญที่ครอบคลุมการพัฒนาตนทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา โดยหลักไตรสิกขานี้เป็นแนวทางที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างสมดุลและเป็นองค์รวม

สำหรับการนำเสนอการสื่อสารเรื่องไตรสิกขาผ่านแอปพลิเคชัน ผลการวิจัยได้วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) พบว่าแอปพลิเคชันสามารถเข้าถึงผู้ใช้ได้กว้างขวางและนำเสนอเนื้อหาได้หลากหลายรูปแบบ แต่มีข้อจำกัดด้านการขาดปฏิสัมพันธ์โดยตรงและการพึ่งพาเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังได้

วิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารตามโมเดล SMCR ซึ่งประกอบด้วยผู้ส่งสาร เนื้อหา ช่องทาง และผู้รับสาร เพื่อให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์

การศึกษานี้ก็นำไปสู่แนวทางการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ไตรสิกขาด้วยตนเอง โดยเน้นการสร้างเนื้อหาที่ถูกต้อง น่าสนใจ และการออกแบบที่เป็นมิตรกับผู้ใช้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การพัฒนาแอปพลิเคชันที่มีประสิทธิภาพต้องคำนึงถึงปัจจัยสำคัญ 2 ประการ ดังนี้

1. ด้านเนื้อหาและการนำเสนอ เนื้อหาต้องถูกต้องตามหลักพระไตรปิฎก มีแหล่งอ้างอิงที่น่าเชื่อถือ ใช้สื่อหลากหลายรูปแบบและจัดลำดับเนื้อหาอย่างเป็นระบบเพื่อความเข้าใจง่าย
2. ด้านการใช้งานและการประยุกต์ใช้ ออกแบบให้ใช้งานง่าย มีฟังก์ชันที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันและมีตัวอย่างการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า สำหรับสถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนา: ควรนำผลการวิจัยไปพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนด้านการสื่อสารธรรมะในยุคดิจิทัล โดยบูรณาการความรู้ด้านพุทธธรรมกับทักษะการสื่อสารสมัยใหม่

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

- 2.1. เปรียบเทียบแอปพลิเคชันทางการศึกษาไตรสิกขากับการศึกษาด้วยวิธีอื่นๆ ในกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน
- 2.2. ศึกษาผลของการใช้แอปพลิเคชันไตรสิกขาในกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้พื้นฐานแตกต่างกัน

บรรณานุกรม

- Chanthet, P., & Tangwanwit, S. (2020). Development of an application for depression monitoring and suicide risk assessment. In The 16th National Conference on Computer and Information Technology (NCCIT 2020) (pp. 192–197). Bangkok: King Mongkut's University of Technology North Bangkok.
- Chantra, D. (2020). Application of AppSheet to develop a mobile app for teaching volleyball referee signals to fourth-year students in physical education. Journal of Academic Studies, Sisaket Rajabhat University, 14(1).
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). The Thai Tipitaka: Mahachulalongkornrajavidyalaya University edition. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- Ngaorangsee, C. (2017). Vetala cartoon tales as a medium for moral and ethical instruction. Khon Kaen University International Journal of Humanities and Social Sciences, 7(2).
- Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto). (2015). Dictionary of Buddhism: Dhamma Compilation Edition (31st ed.). Bangkok: Palittham.
- Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto). (1999). Buddhist teaching methodology. Bangkok: Boekman Publishing.
- Thongdee, W. (2012). Human and learning process based on Buddhism. Journal of Graduate Studies Perspectives, Khon Kaen Campus, 8(3), 37–48.